

Володимир Іваницин

ЗА МОРАЛЬНУ ОБНОВУ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Володимир ІВАНІШИН

ЗА МОРАЛЬНУ ОБНОВУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

Живемо в переломовому часі. Майбутнє наше зарисовується серед руїн матеріальних і моральних. Є воно дуже неясне і непевне. Тим більш непевне, що з одної сторони людство знаходиться на верхів'ях чудових досягів техніки а з другої сторони на грані морального примітивізму. З тої причини ми однаково близькі так до нової епохи всестороннього розвитку життя народів, гармонійного роаквіту віковичної людської культури і добробуту, повного співжиття суспільств і народів, як й до цілковитого життєвого хаосу, до епохи остаточної катастрофи людства. Атомова енергія якої ім'ям дехто називає грядучу добу, може послужити великою будуючою силою загального щастя людства і народів, або силою тотального їх знищення.

Як уникнути жакхливої евентуальности майбутнього? З усіх кінців прогресивного світу лунає та сама відповідь: шляхом морального відродження людини, шляхом опертя її світогляду і поступовання на засадах християнства.

Тому то сьогодні щораз частіше і в світській пресі, на різних громадських і політичних конференціях, в парламентах західних потуг та в офіційних заявах їх найвищих культурних, політичних і наукових кругів, на які звернені очі цілого світу, лунає заклик повернення до Христа, якого вчення одиноке, що всилі зробити людину кращою та в цей спосіб забезпечити вищий моральний рівень суспільства, а вслід за тим, — тривалий мир на землі, правдиву соціяльну і національну рівність, гармонійний розвій відносин людських у світі. Так серед болю і страждань по останніх катаклізмах наших днів поглибилася людська думка та зарисувався сильний та широкий християнський рух, що охопив собою перший раз в історії всі шари суспільств найбільш передових у кожному відношенні народів світу.

На особливу увагу в цьому сучасному русі заслуговує факт широкого зацікавлення проблемами християнства, як рушійної сили людства, серед політичних, журналістичних та врешті наукових кіл, що довело останнім часом до ряду нових, пересякнених християнським сприйманням світу, наукових гіпотез та висновків, якими започатковується нова доба в науці. Таким чином констатуємо факт звороту до християнства вже не тільки як до засобу, що з його допомогою можна втихомирити розбурхані людські групи та зрівноважити їх індивідуальне і суспільне життя, але одночасно як до тих нових вартостей духа людського в ім'я яких може і повинно бути перевиховане все сучасне суспільство, мають бути знайдені нові, глибші аспекти науки, культури і мистецтва, що допоможуть формувати майбутню вільну людину; має бути уgruntований і реалізований загально-людський християнський світогляд, що понад відносини суспільні, політичні і економічні, як відносини чоловік до чоловіка, так і практика позазала, найкраще нормує людину, що стоїть на ґрунті християнської моралі, та понад відносини простірні буде показувати спільну, найвищу мету життя людства - поєднання його з Христом.

Тут однак з жалем мусимо зазначити, що так справа маєтись серед інших народів Західного Світу. Серед нашої еміграції, найбільшої еміграції у світі, еміграції, що існувала на релігійному і політичному ґрунті, цей новий суспільний і релігійно-культурний рух не знайшов дотепер більшого зрозуміння та виразного відголосу. Вікличні позитивні властивості наші в даному відношенні, глибокі потенціально моральні сили, завдяки котрим ми переживали найжорстокіші моменти нашої історії, мимо пережитого жаху останньої війни та дуже непевного завтра в умовах чужини, не зістали ще зістан, статичні переведені у стан динаміки, у сферу активного формування нашого світоглядно-морального "я". З тої причини переживаємо ми, може не так стан морального упадку, як стан духової порожнечі та морального розгублення у нашому побуті й праці, що у своїх наслідках породжують в нашій людині безпринциповість, нетолерантність, дрібязковість, зарозумілість і індіферентність. На ґрунті їх, а не на принципових розбіжностях, існує у нас несумірне до числа нашої еміграції та справжніх потреб життя кількість партій, серед яких маємо 4 соціалістичного характеру та 2 націоналістичні цієї ж самої назви і програми; практикується у нас в кожній галузі громадського життя не методи синтезу сил, а методи взаємного виключення. Помічається у всьому якби перегони партій-груп, а навіть окремих осіб в напрямку досягнення вищої, спільної для всіх кол мети, яка не може бути як слід досягнута хочби тому, що здобувається її не спільним маршем, методом спільних сил, а методом перегонів. При загальній деклямації про потребу єдності забувається при практичних заходах конечність взаємної виміни думки і доповнення себе для досягнення спільної мети, в ім'я якої треба хотіти і вміти забувати про все другорядне, про все, що ділить, а керуватись істотним, що об'єднує. В боротьбі взаємній, позбавленій всякого глибокого значення, счепились між собою наші партії, що іза дрібних у порівнянні з історичним призначенням нашим та повагою часу, особистих амбіцій та інших хиб характеру людини витрачають на марне основну частину своєї життєвої енергії, готові, як деякі випадки показали, жертвувати добрим ім'ям перед чужинцями, добром справи та внутрішнім спокоєм народу. Тим сумніше, що хоби ці властиві також значній частині нашого духовенства та його ієрархії обох наших традиційних церков. Щоб переконатись про це, вистарчить прочитати напр. спростування греко-католиків у відношенні до православних у "Нашому Житті", пристрасне навісвітлювання окремими представниками обох Церков моментів, зв'язаних з Берестейською Унією, а врешті статті о. Костельника в американському православному журналі "Український Вісник". Всі вони у своїй істоті не тільки суперечні з добром нашого народу, тим більш у даний час, але й з духом Христового вчення. Брак відповідальності, прислодений специфічним поняттям добра справи, дійшов

вже до цього, що, напр. частина православного духовенства включно з частиною єпископату та кількома лідерами світськими Православної Церкви, відноситься цілком негативно до праці Богословсько-Теологічної Академії УАПЦ, хоч понад всякий сумнів всі дані вказують на те, що праця дуже необхідна і невідкладна як для Церкви, так і народу, та що спільними силами можна було б її поставити на багато вищому рівні.

Пригляньмося ще до преси, що в умовах чужини має особливі завдання, що повинна особливо сьогодні бути чинником суспільного виховання наших мас та виразником їх стремлень. Наскільки вона поглиблює свідомість поваги нашого часу? Наскільки відбиває вона незадоволення наших широких мас з причин вище наведених аномалій у нашому громадському житті та у відносинах між нашою верхівкою? Чи відбиває вона хоч в найменшому проценті проблеми сучасного християнського руху, що став домінуючим сьогодні чинником у суспільному і державному житті багатьох країв Заходу? Чи містить взагалі статті на світоглядно релігійні теми, які особливо сьогодні є актуальні? Чи багато вона працює над кристалізацією нашого національного світогляду, світогляду, що віками нарастав, але у сьогоднішній ситуації вимагає свого виразного окреслення? Чи формує вона наше своєрідне філософсько-психологічне та моральне "я", без якого трудно є правильно побудувати програму праці і виробити відповідні методи праці? - Мусимо для добра справи сказати, що наша преса, хоч своєю формою дорівнює пресі передвоєнній, під оглядом змісту є дуже бідна. Брак в ній ключевих принципових проблем, що широко й ґрунтовно мали б бути сьогодні опрацьованими, довкола яких мусить в так вирішній історичний момент сконцентруватись увага загалу нашої еміграції, щоб не розгубитись на чужині, не розпоршитись в думках, не творити історії від себе, не повторяти наших історичних помилок, а могли успішно і якнайскорше вийти з сучасного світоглядного та морального розгублення, хаосу, систематично і витривало прямувати до одної спільної найвищої мети, щоб через відповідну реакцію на сучасне - правильно будувати наше майбутнє, у якому вільна, християнська і демократична Україна стане реальною дійсністю.

Говоримо про це не для того, щоб когось огорчити. І не для того, щоб зменшити вартість якихось сторінок нашого життя, тих великих осягів, що ми їх безперечно маємо в галузі суспільній, культурній і організаційній. Ні. Противно, говоримо тому, щоб ці наші здобутки закріпити, бо вони часто нагадують нам той магазин, який повний всякого багатства, але має так слабкий фундамент і стіни, що при несприятливій погоді грозить заваленням і знищенням всіх надбань, наводують нам не вдовні усвідомленого воюка, що мимо знання воєнного ремесла, не вмів охоронити до кінця всіх скарбів і границь, поручених його охороні. Іншими словами - говоримо тому, що хочемо вказати на необхідність остеря всіх наших заходів, вартостей і плянів на міцній світоглядно-моральній підбудові, що буде власне тим, відповідним фундаментом, який буде гварантувати тривалість наших надбань і плянувань, буде цією силою нашого воюка-емігранта, при якій він ніколи і в жодних умовах не зневіряться у відношенні до своїх обов'язків взглядом многострадалної Батьківщини, не зневіряться у слушність своєї високої справи, яку з чистою думкою, чистим серцем та з опанованням всіх особистих негативних пристрастей буде систематично реалізувати. Хочемо, отже, нав'язати до тих нечисленних голосів серед нашої суспільности, які від довшого часу закликають нас всіх, з передовсім наших політичних діячів до моральної обнови. Хочемо підкреслити, що вони поставили правильну діагнозу: причини наших блудів у внутрішньому і зовнішньому аспекті нашого життя не в політичних, ідейних програмових, інтелектуальних чи технічних розбіжностях, а в нашому неупорядкованому моральному стані, в моральному стані людини, передовсім цієї, від якої в громадському житті щось в більшій мірі залежить. Правильне поставлення діагнозу викликає й правильний припис лікування: зля: починаймо його оздоровлювати від власного внутрішнього

самоудосконалення, від узгіднення своєї думки з чином, від об'єднуван-
ня своєї думки з думками інших, що можуть бути нашими добрими співпра-
цівниками, докола основних принципорих питань, від зміни суб'єктивно-
го мислення на мислення об'єктивне, від поглиблення нашого синтетично-
го сприймання явищ життя, від виплекання в собі чистоти думки і чину та
вироблення нових метод праці сповнених любов'ю, вірою в добру волю і
можливості людини, сповнені бажанням щирої співпраці та братським від-
ношенням до себе у щоденному житті.

Без цієї фундаментальної праці над собою, без цього глибокого та
широкого звернення нашої уваги на ті "самозрозумілі" речі ми не усунемо
згаданих аномалій з нашого суспільного життя, не станемо одним монолі-
том, здібним у так тяжких сучасних умовах виконати своє історичне
призначення. Без них ми зможемо досягнути тільки формальну єдність, при
якій найкращі навіть бажання залишаються тільки бажаннями. Без цього
внутрішнього самоупорядкування і самоудосконалення не буде з чим нам
вертатись на нашу знедолену Батьківщину, щоб допомогти їй двигнутись з
соціального, морального і матеріального упадку.

Так ось шляхом глибокого аналізу психологічних причин всіх наших
труднощів та невдач та глибокого шукання виходу з них шляхом внутрішньо-
го удосконалення нашої людини і виплекання її здорового національного
світогляду - доходимо до джерел нашого релігійно-суспільного руху, що
через нього, як практика життя показала, таке відродження і удоскона-
лення людини є можливе.

Рух цей щойно в зародку. Проявляється він зaledве в праці кількох
православних Братств, в праці обох наших вищих духовних шкіл та в пра-
ці Т-ва Студентів-Католиків "Обнова" і праці Т-ва Студентів Богословсь-
ко-Педагогічної Академії УАНЦ. Остаточні він позначився в праці релі-
гійно-суспільного гуртка людей зі всіх наших релігійних конфесій, що під
керівництвом о.Суперінтендента Української Євангельської Церкви, дра В.
Кузіва провів кілька дискусійних вібрань, а в найближчому майбутньому
має оформитися в окреме статутове понадконфесійне і понадпартійне, все-
українське суспільно-релігійне об'єднання, яке у однаковій співпраці зі
всіма нашими конфесійними організаціями, поведе планову працю в напрям-
ку повного морального відродження нашого народу на базі християнства та
його славних традицій на Україні.

В цей спосіб наші молоді суспільно-релігійні організації навязу-
ють до традицій з періоду нашої слави, періоду початку нашого свідомо-
го заіснування, коли то під впливом християнства /а не варягів/, що роз-
будило вловні найглибші потенціональні сили нашої людини, слабо розви-
нені, розбиті на групи наші племена деревлян, сіверян і інших влились в
один державний організм, в одну творчу силу, націю, з якою числилися всі
наймогутніші держави Європи. Завдяки цій розбудженій християнством си-
лі український нарід в скорому часі витворив високу культуру духову і
матеріальну, вірцеве оригінальне мистецтво, літературу, високі мораль-
ні звичаї і обичаї, високі норми соціальної справедливості та поведін-
ки у житті народу. Завдяки тим високим предметам Україна не тільки гра-
ла вирішну роль ширителя культури і цивілізації на цілому Сході Європи,
але стала одночасно заборолом західньо-європейської культури перед вар-
варською Азією. Так проявився шлях повного творчого розвою нашого наро-
ду, шлях правильного розвитку внутрішніх сил нашої людини, який в основ-
ному спроваджувався до того, що вона жила передовсім ідеалами Хри-
ста, в поняттю якої найвище служіння своєму народові було рівно-
значне зі служінням Всевишньому, перед яким вона передовсім за свою
працю відповідала. Україна могла тоді стати сильною, бо любов і праця
для неї була одерта на вірі Христовій, бо праця для неї була до глибини
щира, впливала з найкращих інтенцій людини, була обрахована не на зов-
нішній ефект, а на внутрішній зміст. Про це свідчать найстаріші па-
мятки нашої літератури, літопис, історія наших монастирів, що були пер-
шими осередками культури і цивілізації на Україні, та пізніша праця і

боротьба нашого славного козацтва за нарід і віру нашу прадідивську, як одну неподільну цілість, особливо в період Сагайдачного. Славні традиції цього періоду є живим і яскравим запереченням наслідків року 1654, року Переяславського договору з Москвою, і року 1686, року насильного прилучення нашої Церкви Христової до Московського Патріархату, від якого то часу на нашій землі починає ширитися все низьке, матеріалістичне, смертне, так чуже для української психіки та так руйнує її природні, високі тенденції. Підпорядкування нашої Церкви імперіалістичній політиці царату, формалізм у ній та занедбання справи школення відповідних кадрів духовенства позбавили наш нарід одинокі в періоді неволі остой нашого національного і християнського духа, перервали шлях натурального і глибокого розвитку внутрішніх сил нашого народу. Сили ці зістали приглушені; а в багатьох випадках звернені в напрямку нашого самознищення або гальмування можливого духового поступу. Ось де джерело зла, через яке ми ще сьогодні часто у своєму житті і праці знаходимося як у блудному колі, коли ми, знаючи, що "в своїй хаті - своя правда і сила і воля", не вміємо цю хату правильно здобувати та розбудувати.

Еміграція наша, що силою Провидіння знойшлася в обставинах релігійної і національної свободи, має повну можливість звернути сьогодні свої очі й серце в сторону тих запроторених скербів нашої минувшини, та в області стихійного звороту до Христа у цілому поступовому світі піднести виразний протест проти дальшого, тепер вже самовільного затрування таланту, яким обдарив нас від віків Всевишній, проти затрачування передусім у практиці нашого еміграційного життя тих моральних надбань, що віками, серед найстрашніших бурь нашої історії зберігли нас як націю; проти затрачування тих перлин релігійно-ідеалістичного світогляду завдяки котрим ми могли стати у минувшині вирішним чинником культури і цивілізації на цілому Сході Європи, світогляду, на якому мусить особливо сьогодні спиратися кожний, передовсім поневолений, нарід, коли не хоче блудити, хоче бути вільним, хоче жити повновартісним життям.

Щоб вийти врешті з нашого сучасного духового і морального розпорошення нам необхідно доцінити момент такого звороту до релігійно-національних традицій, необхідно оживити в нашій національній свідомості духа світочів нашої історії, духа Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Мономаха, Мазепи, Митрополита Іларіона, Сагайдачного, Митрополита Могіли, Шевченка; вчутись в широкий і глибокий діапазон вираженої ними української душі, в якій з одної сторони міститься слуга народу, а з другої сторони його провідник і геній; повчитись від них любові до своєї Батьківщини та способу розв'язування всіх труднощів життя.

Зглиблення тих питань, спопуляризування світлих ідей нашої минувшини у сучасному, тим більш, що вони сьогодні так актуальні серед всього поступового світу, пережиття нами тих вартостей, щоб в світлі їх очиститись від цього внутрішнього намулу інтелектуального і морального характеру, що осів на нашій індивідуальності, особливо в останніх десятиліттях нашої історії, поборення тим самим нашої сучасної духової апатії та передача тих вартостей поглибленими для майбутніх поколінь - це святий і почесний наш обов'язок, обов'язок передовсім нашої історично-суспільної науки; публіцистики, освітніх і релігійно-суспільних організацій.

Таке відношення до нашого славного минулого та відповідне його узгляднення у нашому сучасному - це виразна і необхідна сьогодні наша децизія світоглядного характеру на тлі існуючого тепер світоглядного розгублення і хаосу. Децизія та в даний історичний момент буде мати для нас і майбутнього України програмове і вирішне значіння.

У світоглядному відношенні ми стоїмо під цю пору перед двома тільки можливостями: або станемо на правдивий шлях християнства, під знаком якого ми заіснували як нація та під знаком якого задокументували свою високу життєздатність перед цілим світом, або залишимося при

сучасній світоглядній неясності, у хвості менш або більш матеріалістичних теорій. Ставши на перший шлях, на якому вирости всі визначні постаті нашої історії від найдавніших часів аж до сьогодні, станемо тим самим на шлях історично нам визначений та виправданий, відповідаючий нашим природнім психічним властивостям. Будемо в цей спосіб поглиблювати свою національну своєрідність, серед чого зможемо вповні натурально себе виявити, успішно звільнитись в нашому світовідчужанні і житті від намулу з періоду незолі, вповні відродитись та змобілізувати всі свої творчі сили в напрямку воскресення нашого славного минулого. Тим самим віднайдемо знов одиникий і правильний шлях на Сході Європи, шлях, як всі ознаки показують, одночасно нашого тут майбутнього, яке в наслідок потенціонального вичерпання в матеріалістичних шуканнях нашого північного сусіда та незакінченої національно-світоглядної кристалізації наших південних сусідів, силою життєвої конечности, як і колись мусить припсти /в розумінні духового поступу/ нашому народові. Це майбутнє, коли воно має бути великим і творчим та щоб могли загоїти рани нашого Сходу та розбудити до нового кращого життя, по цьому ідеологічному і світоглядному кракові, що його переживає сьогодні вся Східна Європа, мусить бути, як й колись, коли вона духово щойно народжувалась - християнським.

Ставши на другий шлях, а властиво - залишившись при сучасній світоглядній неясності, ми навіть мимо волі дамо піддержку тим сучасним асуспільним руйнуючим силам, що, негуючи вартостями християнства, особливо протягом ХІІ, ХІХ і ХХ століть, дпровадили до моральної і матеріальної руїни майже цілий світ, причинемось до дальшого розвою цього вбожучого зла, в наслідок якого ми, сини найбагатшої країни в Європі, опинились сьогодні з дітьми та старцями без даху і куска власного хліба. Таким чином ми й далі у практиці нашого життя будемо ослаблювати цю високу свідомість християнського світу, що тільки силою діяння правди і справедливости, яких джерелом є Христове вчення, зможемо ми при повновартісних наших зусиллях повернутись врешті на прадідівські землі та жити вільним і повновартісним життям. Будемо тихцем потурати тим егоїстичним матеріалістам, що прийнявши односторонню догму за підставу майбутнього життя, примітивізують комплексані питання психічного життя людини і його розвоєвих можливостей, примітивізують питання суспільного, культурно-релігійного, економічного і політичного характеру, як питання універсальні, що можуть бути дозвильно у житті розв'язувані тільки при допомозі універсальних метод, в основі яких лежить синтетичне мислення, - упрощуючи цим самим питання нашого життя, інспіруючи далі цей хаосодумок, світоглядovu розпорошеність та розчіплення волі у суспільному житті, що в свою чергу спричиняють зuboжіння людського інтелекту і моралі, що виражаються у формі дрібничковости, безпринциповости, нетолерантності, зарозумілости, глоби і ненависти, яких так багато сьогодні у нашому особистому і громадському житті. На ґрунті їх, мимо найкращого навіть розуміння наших актуальних завдань, побіч розуміння обов'язків зглядом многострадальної Батьківщини та необхідности об'єднання всіх наших сил для осягнення спільної мети, буде й далі продовжуватись у практиці життя сучасне наше роз'єднання, атомізація наших моральних і фізичних сил, будуть й далі практикуватись у нас не методи синтези сил, а методи взаємного виключення. В наслідок цього, тим більше, що ми відірвані від рідного ґрунту, ми залишимося у моральному розгубленні, серед якого розуміння справи не відповідає дії над її осягненням; бажання дії на сумірне розумові і практичній орієнтації, що мають цю дію диктувати; розуміння спільних завдань не сумірне з методами їх реалізації, методами, що мимо навіть високого інтелектуального розвою членів суспільства, залишаються на рівні духового примітивізму. Залишимося, в найкращому випадку на шляху формального визнавання у своєму житті засад християнства, при якому слово незгідно з чином, і при якому забувається основну заповідь Христа: "Істино кажу вам, коли хто з вас каже, що любить

мене, а брата свого ненавидить, неправду каже". Залишимося при тій неясності постави питання нашого життя й праці для нашого майбутнього, при тому хаосі відчуттів і дій, при яких хоч багато ініціативи, яку ми безперечно констатуємо майже в кожній галузі нашого еміграційного життя, хоч багато жертв і героїчних зривів - ми непевні успішного закінчення наших завдань, а часто навіть все йде намарно, не запобігає програвій та врешті породжує почуття менш вартості і зневіри.

Ставши на перший шлях, ми робимо правильний вибір з тих двох: або або. Підкреслюємо бажання жити, продовжуючи діло пращів наших на сході Європи. Беремо за підставу свого існування християнську концепцію життя, що сьогодні, по кракові концепції націонал-соціалізму, фашизму і комунізму є одиноко-реальною. Усуваємося, як народ, що йому припала почесно історична місія бути форпостом християнської культури Західного Світу на Сході Європи, від цієї світоглядної неясності, що не тільки зашкодилаб нашому народові, але одночасно сучасному християнському рухові Західного Світу у боротьбі за майбутнє життя, культури і цивілізації цілого людства. Тим самим реєнуємо зі світоглядової неутральності, що в даний момент була б посиленням антихристиянського фронту боротьби за майбутнє світу. Одночасно підкреслюємо ту глибоку свідомість, що коли у сучасний момент переживаємо жахливе напруження соціального, політичного, ідейного і економічного характеру, коли над нашими головами збираються страшні хмари світоглядової розгри у світозому масштабі, розгри, що визначать на віки цілі - напрям життя цілого світу - істота наших актуальних завдань не в групкових концепціях нашого майбутнього життя, не в перегонах проектів відносно захоплення, напр. місць в майбутньому уряді, чи захопленні впливів в провізоричних еміграційних таборах, а у світоглядово-моральній програмовості, в створенні на ґрунті наших позитивних державно-християнських традицій всеукраїнської школи характерів, кузні національного духа, в залочаткованні цієї плянкової суспільно-релігійної праці, яка шляхом участі в ній наукових, культурних, журналістичних кругів та загалу нашого виплекає в нас глибокі моральні вартості при яких ми будемо могли здобутись на одну концепцію нашого майбутнього, оперту на ідеї українського християнського солідаризму, що при ньому використання градучого історичного моменту буде реальним та певним. При цьому прямування наші мусять мати сьогодні лінії стичні з загально-християнським рухом, серед якого вони знайдуть своє доповнення та дальшу моральну і матеріальну підтримку.

Також сконцетрувавши свою, дотепер розпорошену, увагу і енергію на основних та ключевих проблемах нашого життя у непевному сучасному, зуміємо в повні проявити і провести у життя творчу думку, що органічно виробила знашого історичного минулого, є центруючим стимулом розвою нашого сучасного та початком великого майбутнього, тим більш певного, що воно зв'язане з майбутнім багатьох інших християнських народів.

Так формуючи наше життя і змагання християнсько-національний рух, що його щойно започаткували вище згадані організації, стане кузнем нашого загального національного світогляду, що його коріння криються в душі перших століть нашого свідомого заіснування, світогляду, що не є наслідком кон'юктурних шукань, а є явищем історично наростаючим, дивним, що вже віками поглиблюється, має характер надчасовий, вічний. Світогляд цей силою історичних обставин є сьогодні одиноко-реальним серед широких народніх мас у поневоленій Батьківщині. Змучені життям та експериментами у світоглядовому і моральному відношенні маси нашого народу та сусідніх народів не будуть в стані сприйняти іншу правду; розчаровані фальшивими кличами про свободу людини, соціально-справедливість та можливий добробут при великих марксистських рево-

люційних теоріях, вони сьогодні сподіваються правди і добра тільки від тих, що живуть і діють згідно з віковичними засадами християнства? Це повинні врахувати передовсім всі світоглядіві реагублені наші партії, коли хочуть відограти серед них творчу роль, можуть їм принести внутрішній мир, надію на успішне уздоровлення суспільних і національних відносин та здоровий поштовх до дальшого життя.

Український християнський світогляд є тим сильніший, що, вірши на ґрунті суто національному, оснований на віковичних властивостях психічних нашого народу криє в собі одночасно прикмети надпростірности, будучи частиною ідеалу загалу людства, яке у своєму найвищому стремлінні об'єднується у Христі, що, як 2000-на історія показала, промовляє однаково до чистих переконань різних національностей, які в світлі сучасної вищої стадії християнського руху організовано вже об'єднуються для спільної боротьби з загальнолюдським злом та побудови справжньої свободи людини і народів у світі.

Так широке заточення кругів релігійного руху, проникнення ідей християнства в суспільні та міждержавні взаємовідносини криє в собі прикмети вищої форми морального життя, організованого спротиву злу у загально-людському масштабі, методичність акції християнського світу, що здає собі справу зі своїх актуальних історичних завдань посилюючи та цілеспрямовуючи спонтанний рух до Христа найширших народніх мас.

На цьому фоні праця наших, вище згаданих, вузького педагогічних закладів та суспільно-релігійних організацій має одночасно значення одної з ланок перебудови людства на засадах християнської віри, має характер одного кільця всесвітнього ланцюга педагогічних заходів, що на відтинку історії нашого народу реалізує завдання загально-людські. В цей спосіб наша національно-християнська державницька ідея одержує міцну ідеологічно-світоглядovu підбудову як на фронті внутрішнього життя так і зовнішнього. Ця ідея широкої і глибокої перспективи, що колонивши нас, навчить нас мислити вищими категоріями, усуне ґрунт для дрібних і безвартісних у порівнанні з повагою часу нашого антагонізмів і суперечок, поборе духову індаферентність у так цікавому і вирішному періоді нашої історії, запалить всіх до творчої праці для світлого нашого майбутнього.

Дальше поглиблювання співпраці всіх християнських церков, що вирісні на психічних властивостях окремих народів, мають поєну можливість психіку тих народів відповідно модифікувати, - співпраця різних національних релігійних братств на чолі з Всесвітнім Братством Христа "Про Уна Санкто Екклезія", як координуючим чинником, - співпраця різних суспільно-релігійних організацій та співпраця християнських наукових, літературних, політичних і журналістичних кругів різних країв допровадить врешті до того, щоб весь християнський світ буде представляти собою один моноліт, який буде могли вловні протиставитись глибоко вкоріненому злу у світі та остаточно його побороти.

Стремління до такої співпраці проявилось вловні по останній світовій війні. У чоловіх людей Заходу зродилась глибока свідомість, що не вистарчить боротись зі злом на фронтах. Не вистарчить покорити якусь державу, в якій зло особливо виступає, бо це не є ще запорукою, що воно не появиться у другому місці у цій самій формі. Боротись з ним треба спільними силами від його джерела, від внутрішньої перебудови людини і суспільства окремих народів на засадах загально-людської етики, боротись шляхом тотальних реформ життя, при яких розвій зла буде унеможливлений, або принаймні утруднений; боротись при допомозі створення відповідних міжнародних організацій, що будуть стояти на сторожі чистоти загальних прав людини та співжиття вільних народів. Звідси - ідея Об'єднаних Націй, Атлантийської Хартії, ЮНЕСКО, Деклярації міжнародних основних прав людини, що останньо^{перш} займається Соціальною і Господарча Рада Об'єднаних Націй, і т.д.

На цьому тлі врешті заіснувало переконання, висловлене прем'єром міністрів Англії Еглі, що "людство зможе вповні віддихнути щойно тоді, коли все життя його буде оперте на засадах християнства".

Відповідне оцінення тих моментів та узягяднення їх у нашому практичному житті є другим нашим актуальним обов'язком.

Реасумуючи вище сказане, треба підкреслити, що тільки й так широко поставлене питання орієнтації життя на християнство та стисла співпраця всіх християнських народів у цьому самому напрямку, при якій на організованість відповідається організованістю, на ідею зла - ідею вищого добра, на програмовість у кожній галузі життя - програмовістю і на наступ - контрастном - дозволить видобути з його прихильників та людей, що попали у зневіру і апатію, нові творчі сили, якими людство буде урятоване від нечислої над всіма тінї катастрофи, буде забезпечений позитивний вислід боротьби за майбутнє світу, буде забезпечена остаточно перемога добра над злом, Христа над сатаною.

Вертаючись до завдань нашого сучасного християнського руху, мусимо підкреслити, що правильний його розвиток зміцненням скарбами нашої традиції та нав'язанням його до західньо-європейського руху не може обмежитись. В цілі забезпечення правильності його розвитку та успішності його впливу на цілість нашого життя, мусять бути ще нами передбачені певні конкретні заходи організаційного та програмово-методичного характеру. Повинні в якнайкоротшому часі повстати нові організації громадські, наукові і журналістичні, або принаймні ідеологічні об'єднання, як окремі фракції при існуючих вже організаціях. Передовсім, стверджуючи, що сучасний християнський рух має назагал характер стихійний мусимо подбати, щоб надати йому певні доцільні організаційні форми, щоб в цей спосіб був він більш глибоким, динамічним та методичним. Не-обхідно отже, є, щоб його ентузіясти та прихильники утворили собі певну нову соціологічну цілість, статутову організацію, що в найкоротшому часі справце та подасть до загального відомо шляхом преси, спеціальних брошур та публічних відчитів свою ідеологічну плятформу, програму праці, свою концепцію розв'язань питань нашого суспільного, культурного, релігійного, політичного і економічного життя, а врешті - свої, сповнені християнським підходом до людини, методи праці.

Для посилення світоглядного руху серед найширших кругів нашого суспільства; організація та повинна започаткувати на високому рівні полеміку на тему аномалій у нашому громадському житті, особливо в межах наших партій та хаотичної їх репрезентації нашої справи перед чужинцями. Спричинившись зчасом своєю вмілою працею до злиття наших 4-х соціалістичних партій в одну всеукраїнську соціалістичну партію, що стане відтоді виразником суспільно-політичного поступу цього об'єзу, організація та повинна зайняти відповідне місце серед існуючих громадсько-політичних групвань, ставши як християнсько-національне об'єднання помостом між соціалістичним та консервативно-національним угрупованнями.

Окрім цього християнсько-національне об'єднання повинно видвинути питання об'єднання українських Церков в одну, посповжуючи в цей спосіб задум Великого Митрополита А. Шептицького. Наша Євангеліцька Церква може відограти тут особливо почесну роль. Невідкладним завданням з огляду на дух часу є поведення рішучої боротьби з проявами антагонізмів між нашими Церквами, причиняючись до цього, щоб у практиці їх життя було виразно відділене "Кесарево від Божого", щоб натиск був положений на зміст християнства, а не на форму та щоб в цей спосіб відповідно і вповні ширили вони ідею Христа, поглиблювали релігійне життя наших мас, зміцнювали єдність нашого народу.

Боротьба з формалізмом у церковному житті є не тільки сьогодні конечністю з огляду на наявність бойовничого атеїзму, який відповідно всі недотягнення в житті християнства використовує, як рівнож з огляду

на зубожіння доброго імени українського духовенства від часів раннього християнства на Україні. Недопустимим є, щоб йому у майбутньому поставили подібні закиди до тих, які йому ставилися в рамках офіційного православ'я в царській Росії, що воно через невідповідну підготовку до своїх завдань спричинилося до побільшення безбожництва в період революції, своїм життям відіпхнуло молодь від справ Церкви і релігії, заважило на тому, що цілий ряд його синів, закінчивши навіть вищу освіту, не посвятилося духовному самові, високій і найпочеснішій з існуючих професій. Щоб уникнути нових розчаровань, треба звернути пильну увагу на виховання відповідних наукових, богословських, педагогічних та громадських кадрів, що будуть мати всі внутрішні дані на це, щоб бути гварантами правильного і глибокого розвитку християнського духу, повновартісними філіярами того маршу до нового християнського життя. Сучасний християнський рух, маючи проти себе волюнтаричний атеїзм та духовий нігілізм, може успішно боротися і виграти боротьбу за майбутнє тільки промові нових, сильних ідей, вірою, покликанням та своїм щоденним християнським життям кадрів. Такі тільки зможуть вповні протиставитися активним руйнікам, таких тільки можуть ще сьогодні сприйняти наші церкви на рідних землях, де вони, через зіпсування їх у новітні катакомби, мучеництво та відсів від них слабого духом і вірою елементу, що вирікся публічно своєї віри, очистилися ідейно та зміцнилися в душі глибокого розуміння ідей Христа. Новітні богослови мусять бути одночасно висококваліфікованими педагогами, а педагоги і громадські працівники мають будувати свою педологічну і суспільну працю на глибоких багатствах християнства, цього вимагає глибоке розуміння духа часу, методичність праці для майбутнього при розумінні психіки сучасної людини та тенденцій у її модифікаванні. Психіка та повна сьогодні контрастів і заперечень. З одного боку примітивне відношення до питань людського духа, до питань морального характеру, що лежать в основі кожного явища культури і цивілізації, з другого боку високе розуміння техніки та матеріальних відносин; з одного боку досить упрощені загальні знання, з другого боку високе почуття особистої вартості і амбіції, при одночасному бракові відповідного самокритицизму; з одного боку нетолерантність - з другого вимога абсолютної свободи для власних дій і думок; з одного боку суспільна індиферентність, а з другого - великі вимоги до суспільних, церковних, культурних та політичних діячів. Отже, сучасна і майбутня нива для нашого нового пастирсько-педагогічного посіву занедбана, не вироблена в багатьох випадках ціліна. Не виполовши її своєю, сповненою християнською любов'ю, працею з того хабазя морального й інтелектуального характеру, що віками наростало, не поглибивши можливостей світлічування життя через поглиблення духового і морального світу сучасної людини, не можна сіяти нового зерна правди, бо воно буде несприймальне і, може, мимо найкращих наших інтенцій, розвієсти злом. А вибілоти цю ниву з віковичного осаду на людській індивідуальності дасться з успіхом тільки тоді, коли майбутні пастирі, педагоги та суспільно-релігійні працівники будуть в першу чергу вільні від цього осаду та коли, крім професійних знань, будуть озброєні глибоким знанням передовсім з психології, філософії, педагогіки та суспільних наук, коли вони засвоять відповідні методи праці, а передовсім, коли зачерпнувши широко і глибокого віддику з духа світочів нашої минувшини та сполучивши в собі простоту особисту з аристократизмом духа - здобудуть сильну віру у своє призначення і на шляху його реалізації будуть прикладом чистоти особистого характеру та щоденного чину. На цей момент молоді кандидати на богословів та християнських педагогів повинні звернути особливу увагу: проповідувати справедливий суспільний порядок, проповідувати ідею Христа не тільки словом, але передовсім своїм особистим життям; бо через життя своє, згідне з голошеними засадами, найбільше самі пізнають Христа і найбільше навчають про Нього, інших. Зминає час гарних фраз, настає час

чеснот популяризованих нашими літописцями, Мономахом, митрополитом Іларіоном, Шептицьким, що сказав: "коли я зможу бути справжнім християнином, для мене буде досить"; минає час формального розуму, надходить час вищого розуму й серця.

Такий підхід до своїх майбутніх завдань тим більш конечний, що у сучасний момент велику частину молодого покоління, вихованого в різних антирелігійних організаціях та духовому нігілізмі, треба передовсім допровадити до народження в їх серцях Христа, про якого вони нічого правдивого не знають, Його не розуміють і не відчують. А велику частину старших, що визнають християнство формально, треба допровадити до того, щоб воскресити в їх серцях Христа живого. Тому власне сучасні богослови, та педагоги повинні в першу чергу зрівноважити форму свого релігійного життя з його змістом, бути передовсім християнами, а пізніше щойно православними, грекокаатоликами і т.п. Сучасний сіяч христової правди мусить бути не так священиком-виконавцем релігійних обрядів, як священиком-пастирем-місіонарем, що серцем своїм передовсім буде інших вчити, скріпляти та оберігати; не так ритором, як оратором, що буде захоплювати передовсім силою особистого прикладу та життєвої аргументації; не так проповідником, як філософом, що у своїй праці буде вказувати нові горизонти інтелектуального і морального розвитку людини, які починаються від розвивання в нас заложеного божественного початку, від розвивання зародків любови, що є найбільшою рушійною силою життя.

Ось широкий, творчий шлях розвитку людської індивідуальності, індивідуальності, що не змарнує власного, короткого життя та не спричиниться до заваження на вічному житті народу. Шлях цей трудний, але почесний і цілком можливий, коли в серці горить любов до Христа, до своєї Батьківщини і до людини. Тільки через таку людину прогресуючим методам зла будуть протиставлені прогресивні методи добра, тільки через прихід до голосу християнських характеристик, працівників глибокої думки і глибокого серця, що займаються високою ідеєю та бажанням систематичної і чистої її реалізації, позавимось ми непевності - скільки з'явиться концепцій відбудови нашого життя у слушний історичний момент, що силою історії граде невлинно, скільки буде претендентів до зовнішньої репрезентації народу, та чи боротьба за волю народу не заміниться пролиттям позісталої ще братньої крові? Виховати нову українську, людину від кости і крові її славних традицій, виховати нові провідні кадри народних працівників є першим і святим обов'язком нашої еміграції, наших вищих еміграційних шкіл, бо тільки в тих умовах, в яких ми перебуваємо, є можливість виховання вільної людини. Серед нашого народу, що пережив найважливіші моменти історії та мимо всього зберіг свої великі потенціально моральні сили, є сини й дочки, що чують зов часу та свого покликання, які будуть гілчі такого звання, здібні витримувати працю над собою підготуватися до тих світлих, почесних завдань недалекого майбутнього.

Іх треба однак нам всім допомогти відшукати, відшукати раціональним направленням нашої студійної політики, що, розвиваючись дотепер по лінії найменшого опору, відірвала в супереч актуальним інтересам народу багатьох кандидатів на майбутніх наших філософів, педагогів, теологів, давши їм місце духового животіння на шляху дентистики, медицини, тощо; відшукати шляхом створення відповідних суспільних організацій опіки над нашими виховними інституціями та їх вихованками, при допомозі відповідних анкет, бесід, конкурсів та стипендій.

Положивши основний натиск на виховання майбутніх кадрів, ми не можемо допустити до знедбання стану сучасних кадрів. Необхідно вже поробити певні заходи санаційні, щоб не допустити до дальшої деморалізації наших людських сил по таборах та по різних громадських організаціях. З власної обсервації та з донесень з часописів знаємо, що від довшого часу помічається відлив сил з поля громадської ідейної праці. Праця та, що в

Крає була виразом честі і благословення, в умовах чужини стається особистим прокляттям. Чи може собі на це дозволити поневолений нарід, що на шляху до здійснення своєї найвищої мети та в житті якого найвищою інстанцією, що диктує почуття обов'язку і жертовності своїх братів є сумління одиниці?

Є найвищий час відновити поклоння культу громадсько-ідейної праці, що провадилася нами у ріднім краю, і є ще більш необхідним в умовах чужини. За ідейно-громадську працю ніхто з нас не буде всилі нікому заплатити, коли йому не буде нагородою почуття сповненого обов'язку взглядом народу та свідомість цього, що загал наш має до нього за цю працю респект. Не дивуймося отже, що окремі члени з наших таборових управ та їх працівників, не маючи тих підставових у громадському житті моральних вартостей, збирають рештки від своїх нічого не маючих земляків рештки таборових запасів. І не надіймося великих наслідків від акції "Нашого Життя", що бажає оголошувати викритих винних, бо при сучасній системі таборового управління не багато їх буде викритих. Треба здобуватись на засоби, а не півзасоби у боротьбі з громадським злом. Треба виховувати суспільство. Треба вибирати на громадські пости людей, судячи про них не по їх гурних словах, а по їх моральних вартостях, ділах. Для ширення культу громадської праці та виховання кадрів громадських працівників необхідно є створити "Організацію поширення культурно-суспільної праці", що буде займатись вербуванням відповідних людей та моральною і матеріальною опікою над ними.

В галузі Церковного життя, при висвячуванні кандидатів на духовників що не перешли передбаченого шляху підготовки, треба також бути більш здержаними. На нашу думку децизія щодо висвячення на священника не може опиратися на одноособовій оцінці. Кандидат мусить бути знаний зі свого життя й праці та рекомендований певним педагогічним та суспільно-релігійним чинником. При спеціальних та митрополітальному уряді повинні повстати в тій цілі та в цілі додержання духовенству в питаннях суспільних, педагогічних, економічних і організаційних спеціальні ради, складені з визначних світських науковців та релігійно-суспільних діячів.

Для побільшення кадрів суспільно-релігійних діячів покликані повинні бути релігійні організації, які повинні зорганізувати кілька суспільно-релігійних курсів, яких абсолювенти працювали б при братствах, церковних радах своїх конфесій, при редакціях часописів в характері релігійно-освітніх референтів, що постачали б ці інституції відповідними матеріалами до друку, тощо.

Успіхи у тих галузях праці спричинилися б у великій мірі до поглиблення впливів наших церков на нашу масу, передовсім на нашу молодь, повернули б їм скорше почесне поле праці наших церков у славній минувшині, спричинилися до більш повного виконання своїх завдань на фронті нашого сучасного життя.

Все вище сказане - це тільки думки, подиктовані почуттям доброї справи. Вимагають вони широкого опрацювання і обговорення у пресі. Звідси випливає пекуча потреба відповідного християнського пресового органу, що стояв би на високому ідейному, науковому і публіцистичному рівні. В даних обставинах такого органу не створить жадна конфесійна, ані партійна організація; зрештою створений такою організацією орган не був би повновартісним. Лого мусить створити всеукраїнська свідомість справи, чинник понадконфесійний і понадпартійний, загально-християнський. Найкраще під цю пору буде, коли він знайдеться в руках світських, в руках згаданой вище всеукраїнської суспільно-релігійної організації, до якої мають належати також представники духовенства всіх наших церков, що не будуть проявляти тенденцій до забарвлювання даного пресового органу догматичним матеріалом.

Тільки такий понадпартійний і понадконфесійний, християнський, всеукраїнський і національний орган зможе вповні сьогодні ширити ідею Христа серед нашого народу, формувати його релігійну і національну свідомість, плекати всехристиянську солідарність та солідарність з тими нехристиянськими народами, що їх етика не перечить етиці християнській зацікавити всіх до спільного чину. Такий орган в періоді сучасного морального розгублення та світоглядних шукань зможе передовсім плекати велику, смілу, глибоку, повну оптимізму і сильної віри у безмежні моральні можливості людини творчу думку, що буде нове грядуче під знаком християнства майбутнє народу і людства без жодних упереджень окреслювати та відповідно формувати.-

Мюнхен, дня 3.IX.1947.

--0--

БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО ЄВАНГЕЛІСТА

1. АТО-МІ? - Декілька заваг про науку і зв'язання Укр. Єванг. Ред. Церкви.
I. Наклад - Майнц-Кастель 1946 /30x21/ 3 сторн. 200 прим.
II. Наклад - Франкфурт/Майн 1946 /30x21/ 2 сторн. 1000 прим.
2. БОРОВСЬКИЙ В. - Довоги у Христі Брати та Сестри... /Обіжник/ Марбург 1946 /30x21/ I сторн. Наклад 500 прим.
3. БОРОВСЬКИЙ В. - Найпевніший шлях до кращої будуччини народу. Слово до української еміграції. Женева 1947 /30x21/ 16 сторн. Відбитка. Наклад 110 прим.
4. УКРАЇНСЬКИЙ ЄВАНГЕЛІСТСЬКИЙ ЗІВД, що відбувся в днях 29.VI. - 2.VII.1946 р. в Ошаві, Сент-Міна /Канада/. Женева 1947.
5. БОРОВСЬКИЙ В. - Намітки Пропагандиста Теодосія Довгалюка, 1907 - 1942. Женева 1947 /20x21/ 7 сторн., і 3 світлани. Наклад 110 прим.

6. БОРОВСЬКИЙ В. - Дещо про український євангелізм. Женева 1947 /30x21/
9 сторн. Наклад 110 прим.
7. ГАРАСИМЕНКО П. - Чи віра є випадкою темних людей? Женева 1947.
/30x21/ 7 сторн. Наклад 110 прим.
8. БОРОВСЬКИЙ В. - Чи можна ще вірити в Бога? Женева 1947 /30x21/ 9 сторн.
Наклад 110 прим.
9. БРУНС Г. - Чи справді так тяжко вірити в Бога? Переклад з нім. мови
В.Боровський. Аугсбург 1946 /20,5x14/, 15 сторн.
Наклад 3000 прим.
10. БОРОВСЬКИЙ В. - Ласка Бога. Женева 1947. /30x21/ 8 сторн. Наклад 110
прим.
11. БОРОВСЬКИЙ В. - Любов нелицемірна /Слово про добросусідські взаємоді-
носини. Женева 1947 /30x21/ сторн. 8. Наклад 110 прим.
12. БРУНС Г. - Чи існує диявол? Переклад з нім. мови В.Боровський. Женева
1947 /30x21/ 10 сторн. Наклад 150 прим.
13. РІТТЕР К.В. - Хрест і свастика. Літоповідь на день Вознесення Христо-
вого/. Переклад з нім. мови В.Боровський. Женева 1947
/30x21/ 7 сторн. Наклад 150 прим.
14. ГАРАСИМЕНКО П. - Віра і здобутки наук про минуле нашої землі та пов-
стання життя. Женева 1947 /30x21/ 7 сторн. Наклад
150 прим.
15. ЗАБІРАЧКО Л. - Релігія і віра. Женева, 1947 /30x21/ 9 сторн. Наклад
150 прим.
16. ГІЛЬТАЙЧУК М. - Взір найвищого степеня любови /Держимистяпадова про-
повідь/. На Чужині 1947 /30x21/ 6 сторн. Наклад 150
прим.
17. ГІЛЬТАЙЧУК М. - Український вертеп. Сцена на I дію. Женева 1947
/30x21/ 13 сторн. Наклад 300 прим.
18. ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ГРОМАДСЬКИЙ РЕЛІГІЙНИЙ ЗБІРНИК. - Книга друга. На чужині 1948 /30x21/ 76 сторн. і 8 ілюстрацій. Наклад
100 прим.
19. ВАСИЛЬ КУЗІВ /з нагоди 60-ліття/. На чужині 1947 /30x21/ 8 сторн. і
7 світлин. Відбитка. Наклад 150 прим.
20. ІВАНШИН В. - За моральну обнову української еміграції. На чужині 1948
/30x21/ 12 сторн. Відбитка. Наклад 50 прим.
21. ДОМАШОВЕЦЬ Гр. - Український Євангельський Рух. На чужині 1947 /30x21/
12 сторн. Відбитка. Наклад 150 прим.
22. РАТАЙ М. - Братство й Унія з Римом. На чужині 1948 р. /30x21/ 8 сторн
Відбитка. Наклад 50 прим.
23. ГАРАСИМЕНКО П. - Віра і здобутки науки про розвиток живих істот на
землі та появу людини. /Друкується/
24. ДРУГИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЄВАНГЕЛЬСЬКИЙ ЗІЗД, 8-12. XI. 1947 в Аугсбурзі /Ба-
варія/ /Виготовляється/.
25. ВІНЯВСЬКИЙ В. - Дорогі у Христі Брати та Сестри, читачі й однодумці...
/Відозва/ Нюрнберг 1948 /30x21/ 1 сторн. Наклад 300
прим.

